

Agenda 21 Vision 2040

Samhällsbyggnad

Nuläge

Klimatet håller på att förändras. Den globala medeltemperaturen har ökat. Andra tecken på förändringar är att glaciärerna minskar, istäcket i Arktis minskar, stigande havsnivåer och förändrade nederbördsmonster. Vi får ofta rapporter om över-
svämningar, torka, stormar, onormalt kalla eller varma förhållanden. Det är främst våra utsläpp av koldioxid från förbränning av fossila bränslen och andra växthugsgaser som orsakar klimatförändringen. Vägtrafiken och energianvändningen står för största delen av utsläppen generellt.

Om medeltemperaturhöjningen globalt ökar med maximalt 2 grader bedömer forskarna att jorden kommer att vara beboelig trots torka, stormar, skyfall och snöoväder. För Jämtland skulle detta scenario kunna innebära en medeltemperaturhöjning på mer än 5 grader. Man räknar med att det blir varmare på vintern, ca 7 grader, mer nederbörd och kortare isläggnings-säsong. De mätningar som gjorts av isläggnings-
säsången på Storsjön sedan slutet av 1800-talet visar en tydlig trend mot kortare isläggnings-
ning.

Teknikutvecklingen påverkar samhällsutvecklingen och innebär både positiv och negativ miljöpåverkan. Vi reser mer men kommunicerar också via datorer, mobiler mm. Muskelkraft ersätts med annan energi, främst fossil. Även om mycket utrustning är mer energieffektiv i dag, så har vi ofta fler apparater vilket gör att energianvändningen-el inte minskar särskilt mycket. Kommunikationstekniken har förändrats kraftigt de senaste 15 åren och hur det ser ut om ytterligare 30 år svårt att förutse. Vi blir mer tillgängliga och information och varor finns att tillgå i ökad utsträckning. Det gör oss också beroende av att eldistributionen fungerar.

Globaliseringen innebär bland annat att varor som tillverkas med andra metoder och regelverk även finns tillgängliga för oss, vilket kan påverka närmiljön ogynnsamt. Det påverkar även vår konsumtion och våra matvanor. Ökad standard i andra länder och ett förändrat klimat kan komma att innebära brist-situationer när det gäller konsumtionsvaror som till exempel livsmedel och energi. Tillgången på råvaror är begränsad, återanvändning och återvinning måste bli mer effektiv. Mer information och bättre utbildning kan innebära att en mindre miljöpåverkande livsstil väljs. För närvarande konsumerar vi människor mer än vad jorden klarar av och det är väst som vi konsumerar mest per capita. Arter har utrotats och den biologiska mångfalden utarmats.

Utmaningar och knäckfrågor för Östersunds kommun

Vi kommer att påverkas av det som sker i omvärlden. Klimatet är globalt. Forskarna är inte säkra på hur lång tid vi har på oss att vända utvecklingen, men vi har fortfarande möjlighet att göra det. Detta kräver globala överenskommelser. I Östersund är det trafiken som orsakar huvuddelen av våra fossila koldioxid-utsläpp. Det är en utmaning att bli fossilbränsle fria och på sikt klimatneutrala. En stor utmaning gäller vår konsumtion och livsstil. Kunskap är viktigt för att kunna göra bra miljöval och medverkan och delaktighet är viktiga frågor i arbetet för ett hållbart samhälle. Syftet med den lokala Agendan är att vara pådrivare i detta arbete. Det är viktigt för kommunen att ha tydliga mål att arbeta efter och att nå ut med information om miljöfrågor. Kommunen bör föregå med gott exempel.

Agenda 21 Vision 2040

Östersund är en harmonisk och levande stad.

Den bilfria stadskärnan, som erbjuder allt från konst till klimatsmart shopping, är sommartid en grönskande oas med gott om lekplatser och mysiga uteserveringar. Här kan man andas landets renaste stadsluft och samtala över en kopp kaffe utan att överröstas av någon trafik. I alla bostadsområden finns parker, trädgårdar och odlingslotter där människor kan leka, odla grönsaker eller bara njuta. De stora grönyrtorna blommar ut i vild glädje över att slippa både konstgödsel och bekämpningsmedel och inbjuder till picknick och promenader. För den som vill ägna sig åt mer sportiga utom-husaktiviteter finns möjligheterna alltid inom cykelavstånd.

När vi bygger våra hus hämtar vi mesta möjliga material från vårt eget län. Byggmaterialet är garanterat ofarligt för både hälsan och miljön. Det är också lätt att återanvända. Hellre än att bygga nytt, bygger vi om eller renoverar. Om något måste rivas, tas allt användbart material om hand, säljs och blir till något nytt. Miljömedvetna hyresgäster och fastighetsägare ställer höga krav även på inomhusmiljö och energiförbrukning. Ur energi-, ekologi- och hälso-synpunkt ska alla byggnader kunna stämplas som godkända. Vi nöjer oss inte med mindre.

Utmaningar: Hur åstadkommer vi energieffektiv och transportsnål samhällsplanering som även gynnar fysisk aktivitet? Kan kommunen stimulera hållbart byggande och bygga hållbart när man bygger i egen regi? Hur hanteras målkonflikter mellan bevara och exploatera? Hur ser vi till att värdefulla natur- och jordbruksområden skyddas?

Uppvärmning och elförsörjning sker helt med förnyelsebara energikällor. Vindkraften har byggts ut, vattenkraften har effektiviserats och kärnkraften är avskaffad. Solenergin är på frammarsch och kan nu lagras med hjälp av ny teknik. I tätorterna är fjärrvärmenätet utbyggt och på landsbygden är det solen, vinden och vattnet som förser invånarna med energi. Jämfört med i början av 2000-talet använder vi nu bara hälften så mycket energi. I varje bostad och kontorslokal står nu betydligt energisnålare kylskåp, hushållsapparater och datorer än för trettio år sedan. Att släcka lyset när man lämnar rummet och att aldrig diska under rinnande vatten är beteenden som sitter i ryggmärgen på oss alla.

Utmaningar: Hur kan vi påverka beteendet hos kommunmedborgarna för att få en effektiv energianvändning? Hur ska vi göra för att komma ifrån fossilberoendet och på sikt bli klimatneutrala? Hur hanterar vi konflikter mellan bevara och exploatera till exempel i Storsjöbygden mellan urantillgångar och värdefull jordbruksmark eller när det gäller vattenkraft och naturvärden?

Även företagen har blivit duktiga på att snåla med resurser och energi och tillverkningsprocesserna i industrin har förbättrats, alla har minimerat användandet av farliga kemikalier och väljer miljövänligt när det går. Det märks vilka företag som redan tidigt satsade på miljöarbete och hållbara produkter. I dag har de kommit mycket långt och tillhör de mest framgångsrika.

Farliga ämnen som tungmetaller och naturfrämmande ämnen förekommer inte alls i några varor längre, och i hemmen används ytterst lite kemikalier. Tanken på kaustiksoda och Klorin i hushållet får i dag folk att ta sig för pannan. Mängden miljöfarligt avfall som måste tas omhand har minskat rejält och allt slam från reningsverk och brunnar kan numera helt riskfritt användas som gödning på åkrar och i skogar.

Konsumtionen har fått ett annat ansikte. Vi köper färre varor än tidigare och väljer ekologiskt, närproducerat och rättvisemärkt när det finns. Tydliga miljödeklarationer på varor, tjänster, restauranger och hotell gör det lättare att välja rätt. Gemensamt för alla prylar vi köper är att de är miljöanpassade, har en lång livslängd och går att återvinna eller återanvända. Organiskt material blir till biogas, gamla bilar blir till nya, kläder sys om och säljs på second hand. Slit och släng är historia, och nu lagar vi i första hand våra saker istället för att genast köpa nya. Reservdelar är lätta att få tag i och små fixarfirmor finns till hjälp för den som har tummen mitt i näven. Hållbarhetstanken är här för att stanna.

Utmaningar: Hur påverkas vi av IT-utvecklingen? Hur kan vi påverka att "gamla" miljögifter inte säljs här? Det vill säga varor som tillverkats i andra länder med annat regelverk och annat innehåll. Hur, och vilka miljökrav ska kommunen ställa vid upphandling? Hur kan vi driva på utvecklingen mot hållbara varor och tjänster? Hur kan vi föregå med gott exempel? Hur kan vi verka för en hållbar och kretsloppsanpassad hantering av restprodukter?

Mat har vi alltid varit bra på i Jämtland, och när vi nu axlar rollen som Nordens gastronomiska centrum blir vår matkultur ännu viktigare. Den lokalt producerade maten är ekologisk, har mycket hög kvalitet och kort transportväg till butikerna. Apelsiner, bananer och andra livsmedel som vi på grund av vårt kalla klimat måste importera, är fria från bekämpningsmedel och odlade på ett resurssnålt sätt av människor som arbetar under rättvisa förhållanden. Genmodifierade livsmedel eller produkter som tagits fram med hjälp av antibiotika och tillväxthormoner är förbjudna och går helt enkelt inte att köpa längre.

De gröna näringarna blomstrar tack vare den ökade efterfrågan på ekologiska livsmedel och energiråvara. Det miljöanpassade bruket av både jord och skog gynnar dessutom växter och djur som varit på väg att försvinna. Blåkllocka och kattfot återvänder till hagarna, hackspettarna trummar högre i skogarna. Nya marker odlas upp i Storsjöbygden och får det vackra landskapet med utsikt över sjö och fjäll att leva som det inte gjort på länge.

Dricksvattnet håller bra kvalitet överallt i kommunen och kommer i huvudsak från Storsjön, Locknesjön eller Näkten. Förorenat dagvatten från tätorterna tas omhand lokalt i vattentrappor och dammar och flödar inte längre ut i Storsjön. I de friska, rena sjöarna trivs och fortplantar sig harr, öring och röding. Hängivna sportfiskare vallfärdar hit.

Utmaning: Hur kan vi verka för ett uthålligt jord- och skogsbruk?

Trafiken med tillhörande utsläpp och buller har minskat så att det märks. Det beror inte bara på att vi har blivit duktigare på att cykla och promenera, utan minst lika mycket på en smart samhällsplanering. Transporter samordnas på ett bättre sätt, cykelvägarna har blivit fler och kollektivtrafiken har byggts ut med fler busslinjer och spårbunden trafik. I synnerhet bussarna är mycket populära tack vare sin turtäthet, de låga priserna och möjligheten att enkelt ta med sig en cykel ombord. Bil är inte längre var mans egendom. Bilpooler och bilkooperativ där privatpersoner, företag och kommun delar på miljöanpassade bilar har blivit en mycket vanlig lösning nu när bilen inte används så ofta. Utnyttjande av IT-teknik och videokonferenser drar också ner på bilåkandet. Fler jobbar på distans och fortbildningskurser går att hålla på den egna orten. Ute på landsvägarna har antalet bilar och lastbilar blivit färre till förmån för järnvägstrafiken. Förbindelserna är bra och täta, tågen är snabba och säkra och utgör det självklara valet för både långa och korta transporter. Här färdas gods och varor. Här reser vi själva och får en stunds avkoppling medan landskapet susar förbi.

De fordon som finns kan vi köra med gott samvete när vi måste använda dem. De går enbart på förnyelsebara bränslen som biogas och vätgas och är dessutom mycket bränslesnåla. Elbilar har kommit starkt sedan systemet med laddningsstationer blev fullt utbyggt. Elcyklar, elmopeder och elrullatorer är hett eftertraktade bland både unga och äldre. Att flyga på nöjesresor till andra sidan jordklotet har under många år inte varit miljömässigt försvarbart, men nu äntligen har tekniken kommit ifatt. Alla flygplan som lyfter från Frösön är tystare och bränslesnålare än tidigare och drivs enbart med förnyelsebara bränslen.

Utmaning: Hur kan vi påverka den ökande trafiken? Hur hanterar vi beroendet av person- och varutransporter? Hur ska vi få fler att åka kollektivt? Hur kan vi bidra till att utveckla ny teknik och nya drivmedel?

Vi som bor i Östersund har skapat ett hållbart
samhälle präglat av närhet och mångfald som vi
med gott samvete kan lämna över till våra barn
och barnbarn.

Samhällsbyggnad

Östersunds kommun, 831 82 Östersund. Tel. 063- 14 30 00 vx. www.ostersund.se

